

כאבי גדילה

'בית הנתיבות' של זהר אלמקייס הוא ספר כבד ותובעני שכמעט בלתי אפשרי לסכם

בית הנתיבות // זהר אלמקייס | הקיבוץ המאוחד | 83 עמודים

כמה דברים מונעים ממני לפטור את 'בית הנתיבות' כספר חכם מדי, תר' בעני מדי ביחס לכושר הקריאה שלי. קודם כל השם. 'בית הנתיבות'. שם די מושלם שמשמעו תחנת רכבת, לפי המילון. טרמינל. הכותרת הזאת מתווה את אחד הקווים הכולטים בספר: תחנות ורגעי המעבר שמהם מצטייר כסופו של דבר סיפור החיים של הגיבורה והמספרת, בת דמותה של המחברת זהר אלמקייס. הבתים והרירות שביניהם עברה לאורך כמעט 30 שנות חיים. הבתים והשפות שאמא שלה והסבתות שלה השאירו ולא השאירו מאחור, במרוקו. הגוף הכואב שמלווה אותה במחצית הספר והגוף החדש, המשוקם, שהיא מקבלת ונו' שאת כחציו השני.

למעשה, זה ספר שמתאר כאב כצורת חיים, אבל

משהו כאילו מונע ממני להסביר בפשטות מה הולך

בו. לכתוב משהו בסגנון - אישה צעירה, משכי'

לה מאור, בתקופת מעבר לארצות-הברית ובחורה, בעשור של מלחמות ותקי' פות בעזה, מצליחה להבין פיסה אחרי פיסה את המטען שסוחבים איתם הוריה והוריהם, עכשיו כשהיא מתמודדת עם ריבור בשפה שנייה, עם חיתוכים בין מקומות. אם מנסים לסכם מהלך עיקרי מהספר הזה - ניסיון חסר סיכוי - אפשר אולי לומר שהגיבורה לומדת על בשרה מה המשמעות של הגירה.

מפני שהספר הזה מסופר במבט לאחור, הוא מבקש גם מקוראיו לחבר בין נקודות. לבנות את הסיפור בעצמם. חלקו הראשון (מתוך ארבעה) נקרא 'מיפוי

עצם'. השם הזה, שמאות על מצב ביניים בין פציעה לריפוי,

מעורר גם את הקוראים להתייזב בתפקיד פרשני. לתת שם

לכאב בלתי מוסבר עדיין. העניין הממשי שממנו נלקח הדי'

מיו הרפואי נוגע לכאב פיזי שממנו הגיבורה סובלת. עניין

שמתפקד בהתחלה כמטפורה, אבל בהמשך הספר מתקשר

לכאב ברכיים. טיפולי פיזיותרפיה. מבנה גוף שהיא ואחותה

חולקות.

המטפורה, נדמה לי, תופיע בספר הזה כמעט תמיד לפני

פיסת החיים הממשית. "בלילה שבו שכבנו פרצה המלחמה.

בלילה שבו פרצה המלחמה שכבנו". המספרת של אלמקייס

מייצרת מראש את הקישור בין הדרמה הפרטית לאלומות

הלאומית, ואז חושבת עליו מחדש, מקצינה אותו, מפרקת

אותו. "ראשי נמשך לאחור באיזה כוח בלתי נראה. במורד הגב נוצר קמט זמן

חלל אופקי, כמו גופי מתפרק לשניים. מתחלק לשניים כקו שיצרו הידיים שלו

סאחזו משני צדיי."

עוד 3 ספרים על מהגרות

ברוקלין >

קולם טובין

טפשות

משטרים >

אלקס ריף

שיניים >

רוני פלומן

הסצנה הזאת, או זרם התודעה הזה, מכוונים אותנו להתמקד באופן שבו ידועת המלחמה פועלת כמין שיטפון או זריקת רעל. גם במרחק מהתקיפה הממשית, הרחובות הישראליים משתגעים. הגופים אלימים יותר. אבל לפני הפרשנות הפוליטית, המגדרית, נרמה לי שצורת הסיפור הזאת ממחישה קודם כל את האופן שבו מגע ממשי מדליק, על המקום, תאורה אחרת, תפאורה אחרת. פתאום מבינים משהו. הסקס המכאיב או המאכזב נדחק הצידה. הוזכרון עולה. שם, במי-טה. ושוב עכשיו, בזמן הסיפור, במבט מבחוץ.

המגע והכאב פוערים איזה שער. בזמן הכתיבה, בזמן הקריאה, התנועות האלה מתבצעות דרך המקבילה המילולית של כשר ואיברי גוף. מילים, ביטויים, שיי-בושי לשון, תרגומים. ברגע שמוכנים לקבל את העיקרון הזה, קל הרבה יותר לקבל את הפאתוס של הספר, ופשוט ללכת איתו. זאת לא רק הדרך להפיק סיפור מתוך חשבון הנפש והגוף שממנו הספר עשוי. זאת גם הדרך של המספרת להסביר מה קושר אותה למשפחה שלה, למקומות מסוימים, לגוף שלה. "אין שום דרך שהגעוגוע שלך לא יכאיב לאדם הזה או אדם אחר במקום הזה או במקום אחר", היא כותבת, "כי המקום הזה כולו ערכת מעבדה, מערכת סכוכה של משקולות מאוזנות על פני מוטות, וכל כדור ששוקע כאן ירים כדור במקום אחר, וכל מה שיושב עלייך מתקומם במקום אחר, וכל מה שמרים אותך נופל במקום אחר".

יש משהו צפוף ורחוס מדי בצורת הסיפור של אלמקייס. חוסר במרווח נשימה, כמקטעים לבנים, שיאפשרו לי כקורא להשחיל משהו משלי לתוך הקריאה. בית הגתיבות, מיפוי העצם, שדה הדימויים הימי שמתאר את התווזות בעיר בהקבלה לסיפור יונה המקראי, לדימויים מיתולוגיים של שיטפון וחורבה – הספר הזה מגשש בלי הרף סביב הדימוי המרכזי שייתן פנים למשהו בלתי ניתן לביטוי ישיר. כאילו ציורים שונים מושלכים אחד על גבי השני – ובו בזמן, נגרסים אחד לתוך השני.

זאת תופעה מעניינת, אבל היא מייצרת עומס וכובד רציניים, שכרגע מתחשק לי להתנער מהם. לאוורר את הראש. יש לי תחושה שעוד מעט, או עוד כמה שנים, יהיה לי קל יותר לגשת לספר הזה, וכמו הגיבורה, לפרש מחדש את ההצ-פה, ההכבדה, את המגעים המוגזמים והסתומים שהולכים וצוברים משמעויות: "הכאב הוא לא כשהכל מתקפל וקורס", כותבת אלמקייס לקראת סיום, "להפך, להחזיק, למדת יפה להחזיק, זה כואב". ●